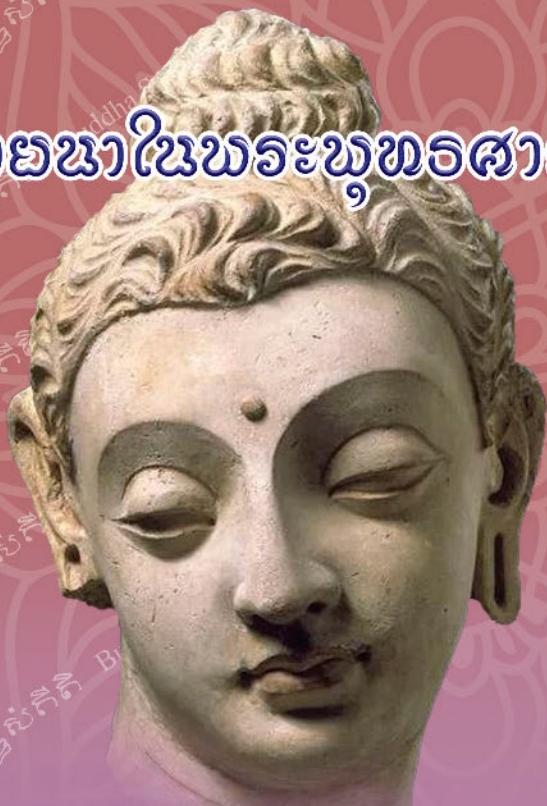

ສິດທິພາບໃນພຣະພຸດທະສາສນາ

— Buddha —

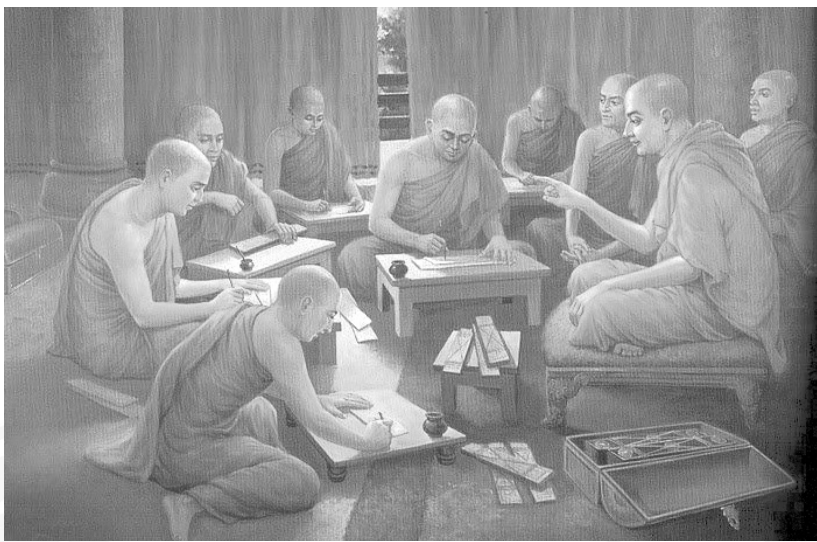

ພະນັກຂ່າວສຳນັກວິທະຍາສາດ, ພຣ., ດຣ.

สังคายนาในพระพุทฺธศาสนา

The Story of Buddhist Councils

และความเป็นมาแห่งพระไตรปิฎก

โดย

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร.

Phramaha Daosayam Vajirapañño, Assist. Prof., Dr.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น

สังคายนาในพุทธศาสนา

The Story of Buddhist Councils

ISBN : 978-616-474-981-8

ผู้แต่ง/จัดทำโดย พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.,ดร.

คณะกรรมการตรวจสอบ (Peer Review) คำสั่งที่ ๑๐๔/๒๕๖๑

๑. พระครูปริยัติธรรมวงศ์, ผศ.ดร.
อาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
๒. ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา
อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๓. ผศ.ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง
อาจารย์สาขาศาสนาและภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ที่ปรึกษา

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.
พระครูปริยัติธรรมวงศ์, ผศ.ดร.
พระมหามิตร ฐิตปัญโญ, ผศ.ดร.
พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ, ผศ.ดร.
พระครูภาวนาโพธิคุณ, ผศ.ดร.
พระครูสุตธรรมภาณี
พระมหาโยธิน โยธโก, ผศ.
รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน
รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์
ผศ.ดร.วิทยา ทองดี

จำนวนพิมพ์	๑,๐๐๐ เล่ม
ปีที่พิมพ์	กันยายน ๒๕๖๑
โรงพิมพ์	โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา ๒๓๒/๑๙๙ ซ.ศรีจันทร์ ๓๙ ถ.ศรีจันทร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐ โทร. ๐๔๓-๔๖๖๔๔๔, ๐๘๑-๗๑๗๔๒๐๗
ออกแบบปก	สามเณรอรียา จันทวงศ์
สงวนลิขสิทธิ์	
ขอขอบคุณ	ภาพประกอบปกหลังจากอินเทอร์เน็ต

คำนำ

หนังสือเรื่องการสังคายนา ข้าพเจ้าได้รวบรวมทำเป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยสัมปยุตตานันตะ สันสกฤต เมืองพาราณสี รัฐอุตตรประเทศ อินเดีย ตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๕๒ แต่การยื่นสมัครเพื่อขอจบการศึกษานั้นต้องเขียนเป็นภาษาบาลี อักษรเทวนาครี ผู้ที่ไม่รู้ภาษาบาลีจึงไม่เข้าใจความหมาย อีกทั้งอักษรเทวนาครี คนไทยเองก็อ่านไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องราวการสังคายนา มีหลายประเด็นที่น่าสนใจน่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านไม่น้อย จึงได้รวบรวมเป็นภาษาไทยยัดเนื้อหาเป็นเกณฑ์ โดยไม่ได้ตามวิทยานิพนธ์ทุกอย่าง เพราะวิทยานิพนธ์นั้นเนื้อหาเป็นวิชาการมาก จะมีคนอ่านได้น้อย นอกจากอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาเท่านั้น ฉบับนี้จึงได้เรียบเรียงใหม่มีสำนวนพูดเพิ่มขึ้น และหาภาพมาประกอบด้วยเพื่อให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

เรื่องราวของการทำสังคายนายังเป็นปัญหาที่ต้องถกเถียงกันต่อไป เพราะนักปราชญ์แต่ละประเทศก็ยังไม่ได้มีมติร่วมกันว่าการนับสังคายนาอย่างไหนถูกต้อง ต่างฝ่ายต่างนับตามความเห็นแต่ละประเทศของตน ปัจจุบัน จึงมีการนับ ๖ มติใหญ่ๆ คือ ๑.มติทั่วไป ๒.มติฝ่ายพม่า ๓.มติลังกา ๔.มติอินเดีย ๕.มติฝ่ายไทย ๖.มติฝ่ายมหายาน

ท้ายเล่มเรื่องนี้ยังได้ลงข้อมูลประวัติมหาวิทยาลัยสัมปยุตตานันตะ สันสกฤต เมืองพาราณสี ซึ่งผู้รวบรวมได้ศึกษา ระดับปริญญาเอกที่นั่นด้วย เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยได้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมทั้งนี้มหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นปฐมบทของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยในเมืองไทยด้วย เพราะขณะที่ในหลวงรัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสมายังอินเดีย ได้เสด็จเยี่ยมชมกิจการของมหาวิทยาลัยนี้ด้วย จึงมีพระราชดำริในการจัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงขึ้นในเมืองไทย

ผู้รวบรวมขอขอบคุณคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นประกอบด้วย ๑.พระโสภณพัฒนบัณฑิต (รศ.ดร.) รองอธิการบดีที่ได้ให้โอกาสและผลักดันในการเขียน ๒. พระครูปริยัติธรรมวงศ์ ผศ.ดร. ๓. ผศ.ดร.หอมหวล บัวระพา ๔. ผศ.ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง ที่ได้เป็น คณะกรรมการตรวจ ๕. พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปณโณ เลขานุการศูนย์ บัณฑิตศึกษา ๖. ผศ.ดร.วิทยา ทองดี ผช.อธิการบดีฝ่าย ๗. ผศ.ดร.ประยูร แสงใส อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาบริหารการศึกษา ๘. อาจารย์ชัยภัทร ปทุมทา เลขานุการหลักสูตรปรัชญา ๙. นางสาวสุกานดา เทนอิสระ เจ้าหน้าที่ ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๐. นางสาวพิมวดี คำมูล เจ้าหน้าที่วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น ๑๑. นายทรงพล โชติเวชกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ เจ้าหน้าที่วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น และทีมงานศูนย์บัณฑิตศึกษาและวิทยาลัย สงฆ์ขอนแก่น ๑๒. รศ.ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง หรือแม่ชื่อ.วิมุตติยา แห่งศูนย์พระไตรปิฎกนานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ให้ข้อมูล พระไตรปิฎกฉบับต่างๆ อย่างละเอียด ๑๓. คุณนริส จรัสจรรยาวงศ์ ที่ประสานงานในการเดินทางให้ไปศึกษาศูนย์พระไตรปิฎกนานาชาติ ๑๔. พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (ดร.พระมหาวิเชียร วชิรวโร) เจ้าอาวาส วัดจันทารัตนาราม และวัดไทยสิริราชคฤห์ เมืองราชคฤห์ ๑๕. ท่านพระมหา สุวิทย์ ธมฺมสิริ, ดร. ๑๖. พระมหาเอก โกวิท (วิสัย) ๑๗. พระอดิศักดิ์ อิสสรโร (แปงศรี) ๑๘. ดร.ทอง คงเจริญ ๑๙. ดร.จรรยาศักดิ์ แพง และ เพื่อนสภรรมิกทุกท่านจากหอเสนาคุปตลอร์จ นำโดย พระครูใบฎีกามานิตย์ เขมคุโต ที่ไปร่วมให้กำลังใจในวันสัมภาษณ์ หนังสือเล่มนี้ ด้วยเวลาที่ ค่อนข้างจำกัดจึงยังไม่สมบูรณ์มาก ถ้าจะมีประโยชน์อยู่บ้างขออุทิศให้ บูรพาจารย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ช่วยกันปกป้องพุทธศาสนา สืบทอด คำสอนของพระศาสนาจนมาถึงยุคของเราในปัจจุบันทุกๆ ท่าน เทอญ

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร.

มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

๒๑ กันยายน ๒๕๖๑

สารบัญ

บทที่ ๑ ความหมายของสังคายนา	๑๑
๑.๑. ลักษณะของสังคายนา	๑๕
๑.๒. มติการนับสังคายนา	๑๙
๑.๒.๑. มติที่นับสังคายนาโดยทั่วไป	๑๙
๑.๒.๒. มติฝ่ายพม่า	๒๐
๑.๒.๓. มติฝ่ายลังกา	๒๐
๑.๒.๔. มติฝ่ายมหายาน	๒๑
๑.๒.๕. มติฝ่ายไทย	๒๒
๑.๓. สังคายนาทำให้เกิดพระไตรปิฎก	๒๓
๑.๔. มติการนับสังคายนา	๒๖
๑.๕. สังคายนาทำให้เกิดพระไตรปิฎก	๓๒
บทที่ ๒ สังคายนาในอินเดีย	๓๕
๒.๑. สังคายนาครั้งที่ ๑ ที่นครราชคฤห์	๓๗
๒.๑.๑. ปราสาทเวตถะแห่งการสังคายนา	๓๘
๒.๑.๒. คัดเลือกคณะสงฆ์ ๔๙๙ องค์	๓๙
๒.๑.๓. เลือกลงเมืองราชคฤห์	๔๐
๒.๑.๔. พุทธบริษัทร้องไห้เมื่อเห็นพระอานนท	๔๑
๒.๑.๕. พระอานนทปรารถนาธรรม	๔๓
๒.๑.๖. เริ่มต้นสังคายนา	๔๔
๒.๑.๗. ไม่ถือนสิกขาบทเล็กน้อย	๔๖
๒.๑.๘. ปรับอาบัติพระอานนท	๔๖
๒.๑.๙. พระปราณะค้ำถั่งการประชุม	๔๘
๒.๑.๑๐. ลงพรหมทัณฑ์พระฉันทะ	๕๐
๒.๑.๑๑. พระอานนทโปรดพระเจ้าอุเทน	๕๐
๒.๑.๑๒. ผู้ท่องจำสืบต่อพระไตรปิฎก	๕๒

๒.๑.๑๓. รายงานของพระฟ้าเหียน	๕๔
๒.๑.๑๔. รายงานของพระถังซัมจั๋ง	๕๕
๒.๑.๑๕. บทวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน	๕๖
๒.๒. สังคายนาครั้งที่ ๒ ที่นครเวสาลี	๖๐
๒.๒.๑. พระวัชชีบุตร แสดงวัตถุ ๑๐ ประการ	๖๒
๒.๒.๒. พระยสกาภิณฑกบุตรคัดค้าน	๖๓
๒.๒.๓. เข้าปรึกษากับพระสัมมุตตานวาสี	๖๔
๒.๒.๔. พระเวตตระร่วมสนับสนุน	๖๕
๒.๒.๕. พระเจ้ากาฬโคทสนับสนุนการสังคายนา	๖๖
๒.๒.๖. ให้พระลัทธิพามีเป็นประธาน	๖๗
๒.๒.๗. ตั้งพระอชิตะเป็นฝ่ายจัดสถานที่	๖๘
๒.๒.๘. เริ่มสังคายนา	๖๙
๒.๒.๙. พระวัชชีบุตรแยกทำสังคายนาต่างหาก	๗๐
๒.๒.๑๐. รายงานของพระฟ้าเหียน	๗๑
๒.๒.๑๑. รายงานของพระถังซัมจั๋ง	๗๒
๒.๒.๑๒. สภาพสถานที่สังคายนาปัจจุบัน	๗๓
๒.๒.๑๓. บทวิเคราะห์	๗๔
๒.๓. สังคายนาครั้งที่ ๓ ที่นครปาฏลิบุตร	๗๗
๒.๓.๑. พระลิกควเถระนำติสสกุมารออกบวช	๗๙
๒.๓.๒. พระเจ้าอโศกมหาราชศรัทธาในโคธสามเณร	๘๑
๒.๓.๓. โปรดให้สร้างอโศการาม	๘๒
๒.๓.๔. พระราชาปรารธนาเป็นทายาทแห่งศาสนา	๘๔
๒.๓.๕. พระโกณฑบุตรติสสะนิพพานด้วยพยาธิ	๘๕
๒.๓.๖. เดียรธีย์ปลอมบวช	๘๕
๒.๓.๗. มหาอำมาตย์ประหารพระภิกษุ	๘๖
๒.๓.๘. นิมนต์พระโมคคัลลิตบุตรติสสะเถระตอบข้อสงสัย	๘๗
๒.๓.๙. กำจัดเดียรธีย์ปลอมบวช	๘๘

๒.๓.๑๐. เริ่มทำสังคายนา	๘๙
๒.๓.๑๑. รายนามผู้สืบทอดพระไตรปิฎก	๘๙
๒.๓.๑๒. สังสมณทูตออกเผยแผ่พุทธศาสนา	๙๐
๒.๓.๑๓. รายงานพระถังซำจั๋ง	๙๓
๒.๓.๑๔. บทวิเคราะห์	๙๔
๒.๓.๑๕. สภาพสถานที่สังคายนาปัจจุบัน	๙๖
๒.๔. สังคายนาครั้งที่ ๔ ที่แคว้นกัศมีร์	๙๙
๒.๔.๑. พระเจ้ากนิษกะศรัทธาในพุทธศาสนา	๑๐๑
๒.๔.๒. พระปารศวะเถระทำลายทิวภูอิศวโมษ	๑๐๒
๒.๔.๓. พระปารศวะถวายคำแนะนำ	๑๐๔
๒.๔.๔. คัดเลือกพระสงฆ์เข้าร่วม	๑๐๕
๒.๔.๕. เริ่มทำสังคายนา	๑๐๕
๒.๔.๖. โปรดให้จารึกใส่แผ่นทองแดง	๑๐๗
๒.๔.๗. สภาพของสถานที่สังคายนาปัจจุบัน	๑๐๙
๒.๔.๘. บทวิเคราะห์	๑๑๐
บทที่ ๓ สังคายนาในศรีลังกา	๑๑๓
๓.๑. สังคายนาครั้งที่ ๑ ที่เมืองอนูราธปุระ	๑๑๔
๓.๑.๑. พระเจ้าอโคทวงศ์เครื่องกฤษณ์ถวายเป็น	๑๑๔
๓.๑.๒. สังฆกรรมบรรณาการไปถวาย	๑๑๕
๓.๑.๓. มหินทเถระเยี่ยมญาติก่อนไปลังกา	๑๑๖
๓.๑.๔. พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะออกกล่าวสัตว์	๑๑๗
๓.๑.๕. ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ	๑๑๘
๓.๑.๖. สุมณสามเณรประกาศธรรมทั่วเกาะ	๑๒๐
๓.๑.๗. อริยฐานำมาตย์เดินทางไปชมพุทธรูป	๑๒๑
๓.๑.๘. พระเจ้าอโคทวงศ์จัดจมนัสการต้นพระศรีมหาโพธิ์	๑๒๑
๓.๑.๙. เริ่มสังคายนา	๑๒๓
๓.๑.๑๐. รายนามผู้สืบทอดพระไตรปิฎก	๑๒๔

๓.๑.๑๑. พระมหินทเถระนิพพาน	๑๒๕
๓.๑.๑๒. บทวิเคราะห์	๑๒๖
๓.๒. สัปดาห์ครั้งที่ ๒ ที่เมืองอนูราธปุระ	๑๒๘
๓.๒.๑. พระเจ้าวัฏฏคามณีกัณฐกทมิฬซึ่งเมือง	๑๒๘
๓.๒.๒. สร้างอภัยคีรีวิหาร	๑๒๙
๓.๒.๓. จารึกพระไตรปิฎกลงในใบลาน	๑๓๒
๓.๒.๔. เริ่มสังคายนา	๑๓๓
๓.๒.๕. รายงานของพระฟาเหียน	๑๓๔
๓.๒.๖. บทวิเคราะห์	๑๓๕
๓.๓. สัปดาห์ครั้งที่ ๓ ที่เมืองอนูราธปุระ	๑๓๗
๓.๓.๑. พระเจ้ามหายานามนครองราชย์	๑๓๗
๓.๓.๒. พระพุทธโฆสะไปลังกาทวีป	๑๓๘
๓.๓.๓. พระเจ้ามหายานามถวายความอุปถัมภ์	๑๔๑
๓.๔. สัปดาห์ครั้งที่ ๔ ที่เมืองโปโลนนารูวะ	๑๔๓
๓.๔.๑. เริ่มสังคายนา	๑๔๔
๓.๔.๒. พระเถราจารย์แต่งคัมภีร์	๑๔๕
๓.๔.๓. บทวิเคราะห์	๑๔๘
บทที่ ๔ สังคายนาในพม่า	๑๕๑
๔.๑ สัปดาห์ครั้งที่ ๑ ที่เมืองมันทลีย์	๑๕๒
๔.๑.๑. พระปัญญาสามีแตงคัมภีร์ศาสนวงศ์	๑๕๓
๔.๑.๒. เริ่มสังคายนา	๑๕๓
๔.๑.๓. คณะสงฆ์แตงคัมภีร์	๑๕๕
๔.๑.๔. สร้างวัดและสนับสนุนการศึกษา	๑๕๖
๔.๑.๕. โปรดให้แก้ไขความประพฤติหย่อนยาน	๑๕๗
๔.๑.๖. บทวิเคราะห์	๑๕๙
๔.๒ สัปดาห์ครั้งที่ ๒ ที่เมืองย่างกุ้ง	๑๖๑
๔.๒.๑. คณะสงฆ์ไทยส่งผู้แทนเข้าร่วม	๑๖๑

๔.๒.๒. ประวัติประธานสังคายนา	๑๖๒
๔.๒.๓. เตรียมการสังคายนา	๑๖๔
๔.๒.๔. ตั้งหน่วยงานกลั่นกรองก่อนชำระ	๑๖๕
๔.๒.๕. เริ่มสังคายนา	๑๖๖
๔.๒.๖. บทวิเคราะห์	๑๖๘

บทที่ ๕ สังคายนาในไทย

๕.๑. สังคายนาครั้งที่ ๑ ที่เชียงใหม่	๑๗๕
๕.๑.๑. เริ่มสังคายนา	๑๗๗
๕.๑.๒. พระเจ้าติโลกราชกับพุทธศาสนา	๑๗๘
๕.๑.๓. สภาพสถานที่สังคายนาปัจจุบัน	๑๗๙
๕.๑.๔. บทวิเคราะห์	๑๗๙
๕.๒. สังคายนาครั้งที่ ๒ ที่กรุงเทพมหานคร	๑๘๑
๕.๒.๑. เจ้าพระฝางกับการเมือง	๑๘๒
๕.๒.๒. โปรดให้ประชุมสงฆ์	๑๘๓
๕.๒.๓. เริ่มการสังคายนา	๑๘๔
๕.๒.๔. สมเด็จพระวันรัตน์แต่งสังคิตยวงศ์	๑๘๖
๕.๒.๕. รัชกาลที่ ๑ กับพุทธศาสนา	๑๘๖
๕.๒.๖. รัชกาลที่ ๕ ปฏิรูปการเขียนพระไตรปิฎก	๑๘๗
๕.๒.๗. บทวิเคราะห์	๑๘๘
๕.๒.๘. สภาพสถานที่สังคายนาปัจจุบัน	๑๘๙

บทที่ ๖ ความเป็นมาแห่งพระไตรปิฎก

๖.๑ ประโยชน์ของการศึกษาพระไตรปิฎก	๑๙๔
๖.๒ ลำดับชั้นของคัมภีร์	๑๙๖
๖.๓ ความย่อแห่งพระไตรปิฎก	๑๙๘
๖.๔ พระไตรปิฎกนานาชาติ	๒๐๗
๖.๔.๑. พระไตรปิฎกภาษาไทย	๒๐๗
๖.๔.๒. พระไตรปิฎก ฉบับภาษาลาว	๒๑๒

๖.๔.๓.	พระไตรปิฎก ฉบับภาษาเขมร	๒๑๔
๖.๔.๔.	พระไตรปิฎก ฉบับภาษาพม่า	๒๑๕
๖.๔.๕	พระไตรปิฎก ฉบับภาษาสิงหล	๒๑๗
๖.๔.๖	พระไตรปิฎก ฉบับภาษาฮินดี (อินเดีย)	๒๑๘
๖.๔.๗	พระไตรปิฎกจีน	๒๒๓
๖.๔.๘	พระไตรปิฎกญี่ปุ่น	๒๓๓
๖.๔.๙	พระไตรปิฎกเวียดนาม	๒๓๔
๖.๔.๑๐	พระไตรปิฎกทิเบต	๒๓๖
๖.๔.๑๑	พระไตรปิฎกไต้หวัน	๒๓๘
๖.๔.๑๒	พระไตรปิฎกเกาหลี	๒๓๙
๖.๔.๑๓	ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์	๒๔๐
๖.๔.๑๔	พระไตรปิฎกฉบับซีดีรอม (CD-ROM)	๒๔๒

ภาคผนวก

ประวัติมหาวิทยาลัยสุมนานันทะ สันสกฤต	๒๔๘
บรรณานุกรม	๒๖๔
ประวัติผู้รวบรวม	๒๗๔

บทที่ ๑

ความหมายของการสังคายนา (The Meaning of Councils)

คำว่า “สังคายนา” เป็นคำที่คนไทยเคยได้ยินจนคุ้นหู เรามักใช้คำนี้บ่อยในกรณีที่บางเรื่องไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา หมักหมมมานาน จึงจะกล่าวว่า น่าจะถึงเวลาต้องสังคายนาเสียที สถานการณ์จะได้ดีขึ้น สังฆมณฑลจะบริสุทธิ์ขึ้น ความจริงการใช้คำนี้ในภาษาไทย มีส่วนใกล้เคียงความจริงไม่น้อย แต่ไม่ถึงกับตรงเสียทีเดียว เป็นที่น่าสังเกตว่าคำว่าสังคายนานี้ ไม่เป็นที่นิยมใช้เหมือนกับคำว่า **สังคิติ** ซึ่งแปลว่าการสังคายนาเหมือนกัน พระเถระที่มีบทบาทในการทำสังคายนาเรียกว่าสังคิติกาจารย์ (สังคิติก+อาจารย์) แต่คำไทยนิยมใช้คำนี้จึงต้องใช้คำนี้เป็นหลัก คำว่า “สังคายนา” กับคำว่า “**พระไตรปิฎก**” เป็นคำที่เกี่ยวข้องกัน สังคายนาเป็นเหตุ ส่วนพระไตรปิฎกเป็นผล กล่าวคือ เมื่อพระมหากัสสปะปรารภถึงการจ้วงจาบพระธรรมวินัยโดยพระสุภัททะ นักบวชผู้เฒ่า จึงได้รวบรวมกันทำสังคายนาขึ้นมา สิ่งต่างๆ ประชุมรวบรวมขึ้นมานั่นเอง คือ พระไตรปิฎกต่อมา ในภาษาบาลีจะใช้ทั้งคำว่า **สังคายนา** และ **สังคิติ** สลับกัน

เมื่อศึกษาประวัติการสังคายนา จะเห็นได้ว่า เหตุผลของการสังคายนาในยุคแรกๆ โดยมากจะเกิดจากสาเหตุเพราะพระสงฆ์ทำผิดพระวินัย หย่อนยานในความประพฤติ พระเถระจารย์ที่ท่านเคร่งครัดเห็นว่าจะทำให้พระศาสนาเสื่อมสูญ จึงได้รวมกันทำสังคายนาขึ้นมา เช่นครั้งที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ เป็นต้น แต่ต่อมาจึงปรารภเหตุที่การทรงจำพระไตรปิฎกเริ่มลดลง กล่าวว่าพระสัทธรรมจะสูญหายจึงได้ทำสังคายนา เช่น สังคายนาครั้งที่ ๕ (นับแบบไทย) และแม้กระทั่งการรวบรวมพระไตรปิฎกจัดว่าเป็นการสังคายนาเช่นกัน เช่นครั้งที่ ๗ ที่ ๘ และที่ ๙ เป็นต้น

ในยุคปลายพุทธกาล ศาสดามหาวิระ หรือ นิครนถ์นาฏบุตร ศาสดาของศาสนาเซนซึ่งเกิดร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้า ได้เสียชีวิตลง สวากไม่ได้รวบรวมคำสอนขึ้น และไม่ได้อีกติกาตกลงอย่างชัดเจน สวากจึงทะเลาะกันอย่างหนักในการตีความคำสอนของศาสดา บางพวกบอกว่าสิ่งนี้ศาสดาได้สอนไว้ บางพวกบอกว่าสิ่งที่คุณอ้างมาพระศาสดาไม่เคยสอนเลย เป็นต้น จนเป็นเหตุให้แตกเป็นนิกาย ๒ พวกชัดเจนคือ **ทิฆัมพร** นุ่งลมห่มฟ้า และ **เศวตัตมพร** นุ่งห่มผ้าขาวจนถึงปัจจุบัน ต่างใช้หอกคือปากทิ่มแทงกันว่า “ท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ แต่ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมวินัย ท่านจะรู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก คำพูดของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ของท่านไม่มี ข้าพเจ้าจับผิดคำพูดได้แล้ว ข้าพเจ้าข่มท่านได้แล้ว ถ้าท่านมีความสามารถจงหาทางแก้คำพูดหรือปลื้มตนให้พ้นผิดเถิด”^๑ เหตุการณ์ที่สวากมหาวิระทะเลาะกันในเรื่องคำสอนนั้น อยู่ในสายตาของพระจุนทะโดยตลอด พระจุนทะนั้นเป็นพระน้องชายของพระสารีบุตร ออกบวชตามพระสารีบุตรไม่นานและได้เป็นพระอรหันต์ ท่านเห็นเหตุการณ์เช่นนี้จึงได้เข้าไปหาพระสารีบุตรพี่ชาย พระเถระแนะนำให้เข้ากราบทูลพระศาสดา พระจุนทะเองก็ได้ทำตามนั้น พระองค์จึงตรัสแนะให้พระสวากทั้งปวงร่วมกันทำสังคายนาไว้ เพื่อให้พระศาสดาดำรงอยู่ยั่งยืนเพื่อประโยชน์แก่มหาชนโดยทั่วไป

มีคราวหนึ่ง ขณะที่พระศาสดาประทับอยู่ที่กรุงปาวา แคว้นมัลละ พร้อมพระสงฆ์ ๕๐๐ องค์ พระสารีบุตรได้เห็นเหตุการณ์ที่ศาสดามหาวิระคือ นิครนถ์นาฏบุตรสิ้นชีวิต ลูกศิษย์แตกแยกเป็น ๒ ฝ่าย ท่านจึงห่วงใยถึงอนาคตพระศาสนา กลัวคำสอนสูญหายจึงได้เข้าเฝ้ารายงานต่อพระศาสดาปรารภเรื่องการสังคายนา โดยการแสดงวิธีการสังคายนาต่อหน้าพระพักตร์ โดยนำคำสอนที่พระศาสดาแสดงมารวมไว้เป็นหมวด เป็นข้อเรียงลำดับ

^๑ ที.ปา.๑๑/๓๐๑/๒๔๙.

อย่างถูกต้อง ตั้งแต่หมวดหนึ่งถึงหมวด ๑๐ เมื่อพระสารีบุตรแสดงจบ พระพุทธองค์ทรงสาธุการด้วยพระสุรเสียงอันดังว่า “สาธุ สารีบุตรเธอทำดีแล้ว” พร้อมกับให้รวบรวมสิ่งที่พระสารีบุตรแสดงนี้เป็นสูตรต่างหากเรียกว่า สังคิสิสูตร การรวบรวมคำสอนของพระศาสดาให้เป็นหมวดหมู่ขึ้น จึงเรียกว่า **สังคายนา** อย่างไรก็ตามแม้จะได้รับการสนับสนุนจากพระพุทธองค์ให้รวบรวมพระธรรมวินัย แต่ยังไม่ได้เกิดในสมัยที่พระพุทธองค์พระชนม์ชีพอยู่

สังคายนา แยกเป็น สี่ แปลว่าพร้อม และ **คายนา** การขับ การสวด หรือสาธยาย รวมแล้วแปลว่า การสวดพร้อมกัน อีกคำหนึ่งคือคำว่า **สังคิตติ** ซึ่งแปลว่า สวดพร้อมกัน (สี่ แปลว่า พร้อม คิตติ แปลว่า สวด) ส่วนภาษาอังกฤษมักนิยมใช้ทั้งคำว่า Council และ Synod การสังคายนาหรือสังคิตติ มีความสำคัญต่ออนาคตพระพุทธศาสนามาก เพราะถ้าไม่มีการสังคายนา พุทธศาสนาคงไม่มีหลักธรรมยึด และคงไม่แพร่หลายเหมือนในปัจจุบัน เพราะชาวพุทธมีหลักยึดคือพระไตรปิฎกได้เพราะเกิดจากสังคายนานั่นเอง เป็นที่น่าสังเกตว่า สังคายนานั้นไม่ได้เกิดขึ้นขณะที่พระพุทธองค์ทรงพระชนม์อยู่ จนได้กระทำต่อเมื่อพระองค์ได้ปรินิพพานไปแล้ว ๓ เดือน

เป็นเรื่องที่น่าปริวิตกไม่น้อย ถ้าสมมุติว่าเมื่อพระศาสดาปรินิพพานแล้ว ไม่มีการสังคายนา รวบรวมคำสอนไว้เลย เมื่อพระเถระที่เก็บจำพระสูตรทรงจำได้หมดทุกสูตร คือพระอานนตน์นิพพานจากไป พระเถระที่ทรงจำพระวินัยได้ทุกข้อคือพระอุบาลีนิพพานจากไปแล้ว พระไตรปิฎก คือคำสอนของพระศาสดาคงสูญหายไปพร้อมกับการจากไปของพระเถระทั้งสององค์อย่างไม่ต้องสงสัย อาศัยการอุปการะแก่ผู้คนในภายหลัง พระมหากัสสปะ จึงได้พร้อมใจกันรวบรวมพระสงฆ์ทำสังคายนาขึ้น ซึ่งจะได้อีกต่อไป จึงกล่าวได้ว่า สังคายนาเป็นเหตุ ส่วนพระไตรปิฎกเป็นผลหมายถึง ต้องมีการสังคายนาขึ้นก่อน การรวบรวมพระไตรปิฎกจึงเกิดขึ้น พระไตรปิฎก จึงเป็นผลผลิตของการทำสังคายนา

เมื่อศึกษาประวัติการสังคายนา จะเห็นวัตถุประสงค์หลักๆ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อรวบรวมคำสอนเป็นหมวดหมู่ เพราะคำสอนอยู่ในความทรงจำของพระเถระบางองค์ ถ้าท่านมรณภาพไปอาจจะทำให้คำสอนสูญหายได้ จึงต้องมีการประชุม ทบทวน ทรงจำ จัดหมวดหมู่ เช่น หมวดข้อห้ามต่างๆ นำไปไว้ในพระวินยปิฎก หมวดเทศนาธรรมตามสถานที่ต่างๆ นำไปไว้ในพระสุตตันตปิฎก หมวดหลักธรรมที่ลึกซึ้งนำไปไว้ในพระอภิธรรมปิฎก แม้ว่าการสังคายนาครั้งนี้จะยังไม่แยกพระอภิธรรมปิฎกจากพระสูตรก็ตาม

๒. เพื่อแก้ไขมิฉันทิฎฐิ หรือแก้ไขอธิกรณ์ เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ กล่าวคือ พระสงฆ์ทำผิดพระวินัย หย่อนยานในความประพฤติ พระเถระจารย์ที่ท่านเคร่งครัดเห็นว่าทำให้พระศาสนาเสื่อมสูญ จึงได้รวมกันทำสังคายนาขึ้นใหม่ เช่น ครั้งที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ เป็นต้น

๓. เพื่อดำเนินพระนกริต การทำสังคายนา ก็เพื่อกำจัดพระนกริต หรือ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติผิดจากพระธรรมวินัย โดยการดำเนินหรือการขับออกจากคณะ โดยเอามติสงฆ์ข้างมากที่เป็นพระอรหันต์ หรือปฏิบัติดีมาควบคุม เช่น การทำสังคายนาครั้งที่ ๒ ที่ภิกษุชาวเมืองเวสาลีถือผิดในเรื่องวัตถุ ๑๐ ประการ แม้พระเถระจะดำเนินแล้ว แต่กลับเอาเสียงข้างมากมาลงโทษท่าน จึงต้องรวบรวมพระเถระทำสังคายนาขึ้น และกรณีสังคายนาครั้งที่ ๓ ที่พระเจ้าอโศกสั่งให้จับสึกพระสงฆ์ที่ถือว่าเป็นพระนกริตหรือเดียรฉัตรปลอมบวชมากถึง ๖๐,๐๐๐ รูป เป็นต้น

๔. เพื่อลิขิตคำสอนเป็นรูปเล่ม การสืบต่อเมื่อนานวันเข้า การทรงจำพระไตรปิฎกเริ่มลดลงทั้งสติปัญญาและจำนวนคน กล่าวหาว่าพระสัทธรรมจะสูญหายจึงได้ทำสังคายนา เช่นสังคายนาครั้งที่ ๕ (นับแบบไทย) และแม้กระทั่งการรวบรวมพระไตรปิฎกก็จัดว่าเป็นการสังคายนาเช่นกัน เช่นครั้งที่ ๗ ที่ ๘ และที่ ๙ เป็นต้น

มีคราวหนึ่ง ขณะที่พระศาสดาประทับอยู่ที่กรุงปาวา แคว้นมัลละ พร้อมพระสงฆ์ ๕๐๐ องค์ พระสารีบุตรได้เห็นเหตุการณ์ที่ศาสดามหาวิระ คือ นิครนถ์นาฏบุตรสิ้นชีวิตเช่นเดียวกับพระจุนทะ ลูกศิษย์มหาวิระแตกแยก เป็น ๒ ฝ่าย ท่านจึงห้วงใยถึงอนาคตพระศาสนา^๒ กลัวคำสอนสูญหายจึงได้ เข้าเฝ้ารายงานต่อพระศาสดา บรรยายเรื่องการสังคายนา โดยการแสดงวิธีการสังคายนาต่อหน้าพระพักตร์ โดยนำคำสอนที่พระศาสดาแสดงมารวมไว้ เป็นหมวด เป็นข้อเรียงลำดับอย่างถูกต้อง ตั้งแต่หมวดหนึ่งถึงหมวด ๑๐ เมื่อพระสารีบุตรแสดงจบ พระพุทธองค์ทรงสาธุการด้วยพระสุรเสียง อันดังว่า “สาธุ สารีบุตรเธอทำดีแล้ว” พร้อมทั้งให้รวบรวมสิ่งที่พระสารีบุตร แสดงนี้เป็นสูตรต่างหากเรียกว่า สังคิติสูตร การรวบรวมคำสอนของ พระศาสดาให้เป็นหมวดหมู่^๓ จึงเรียกว่า **สังคายนา** แต่การสังคายนา ก็ยังไม่ได้เกิดขึ้นขณะที่พระพุทธรูปทรงพระชนม์อยู่ จนได้กระทำก็ต่อเมื่อ พระองค์ได้ปรินิพพานไปแล้ว ๓ เดือน

เป็นเรื่องที่น่าตกใจไม่น้อย ถ้าสมมุติว่าเมื่อพระศาสดาปรินิพพานแล้ว ไม่มีการสังคายนา รวบรวมคำสอนไว้เลย เมื่อพระเถระที่เก็บจำพระสูตร ทรงจำได้หมดทุกสูตร คือพระอานนท์ พระอุบาลีผู้ทรงจำพระวินัยจากไป พระไตรปิฎก คือคำสอนของพระศาสดาคงสูญหายไปพร้อมกับการจากไป ของพระเถระทั้งสององค์อย่างแน่นอน

๑.๑ วัสดุที่จารึกพระไตรปิฎก

การทรงจำพระไตรปิฎกได้สืบต่อโดยการท่องปากต่อปาก เรียกว่า **มุขปาฐะ** (Oral Recitation) มาตั้งแต่หลังพุทธปรินิพพานจนถึง พ.ศ.๔๔๓ เมื่อมีการสังคายนาที่ประเทศลังกา รัชสมัยพระเจ้าอโศกมณเฑียรแล้ว

^๒ ที.ปา.๑๑/๓๐๓/๒๘๕

จึงเริ่มมีการจารึกขึ้น แต่เนื่องจากกระดาษที่จะใช้จารึกทำเป็นรูปเล่มเหมือนในปัจจุบัน ยังไม่มีการค้นพบหรือไม่รู้จักรวธีการทำ วัสดุที่นิยมนำมาใช้จารึกพระไตรปิฎกจึงมีหลากหลายคือ

๑.๑.๑. ใบลาน (Palm Leaves) คือใบของต้นลาน ในประเทศไทยสามารถเกิดได้ทุกแห่ง มีลักษณะคล้ายต้นตาล นำเอาใบที่แก่พอประมาณมาตัดให้พอดี แล้วเคลือบน้ำยา แล้วใช้เหล็กจารลงไป การจารนั้นนิยมจารด้วยการตั้งหัวเข้าขึ้นมารับ เสร็จแล้วใช้เขม่าควันมาลูบ เขม่านั้นจะไปลงที่ร่องตัวหนังสือที่ขูด จากนั้นใช้ทรายละเอียดลูบ ตัวหนังสือจะปรากฏชัดขึ้น การใช้ใบลานคงมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพราะมีสำนวนที่พระพุทธองค์ดำหนิภิกษุที่สนใจศึกษาแต่ไม่สนใจในการปฏิบัติว่า “ตฺถโณ โปฐฺโณ พระใบลานเปล่า” ส่วนคัมภีร์ใบลานที่เก่าแก่ที่สุดขุดพบที่หุบเขาบามิยัน ประเทศอัฟกานิสถาน อายุราวพ.ศ.๕๐๐ ปีเศษ โดยพบในตุ่มเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี ปัจจุบันเก็บรักษาที่พิพิธภัณฑ์กรุงอังกฤษ และสถาบันสโคเยน (Schoyen Collection) ของประเทศนอร์เวย์ได้นำใบลานโบราณนี้จำนวน ๕,๐๐๐ ใบ เขียนด้วยอักษรพราหมี ขโรษฐี และแบคเตรีย ไปแปลและเก็บรักษาไว้ที่สถาบัน

นายมาร์ติน สโคเยน โชวใบลานที่ได้จากหุบเขาบามิยัน อัฟกานิสถาน
ภาพจาก www.kristenbloggen.net

๑.๑.๒. เปลือกไม้ (Birch bark Manuscript) บางครั้งการจารึกยังใช้เปลือกไม้ในการจารึก เช่นคัมภีร์เปลือกไม้ที่ขุดพบที่ดินแดนคันธาระ ประเทศอัฟกานิสถาน ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานอังกฤษ (British Museum) เรียกว่า คัมภีร์พุทธคันธาระ เขียนด้วยภาษาสันสกฤต อักษรอราเมอิก และโซโรอัสเตอร์ จากการตรวจสอบของดร.ริชาร์ด โซโลมอนผู้เชี่ยวชาญคัมภีร์โบราณกล่าวว่า คัมภีร์เหล่านี้สังกัดนิกายธรรมคุปต์ หนึ่งใน ๑๘ นิกายโบราณ ขุดพบเมื่อพ.ศ.๒๕๓๗ (ค.ศ.๑๙๙๔)

๑.๑.๓. จารึกใส่แผ่นแดง (Copper Plate) เมื่อครั้งที่พระเจ้ากนิษกมหาราชได้โปรดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกที่แคว้นกัศมีร์ (แคชเมียร์) เมื่อทำสังคายนาเสร็จได้โปรดให้มีการจารึกลงในแผ่นทองแดงเก็บรักษาไว้ ในปัจจุบันไม่อาจจะพบพระไตรปิฎกชุดนี้ เพราะถูกขุดค้นนำไปขายตลาดของเก่าหมด

๑.๑.๔. ใส่แผ่นไม้ (Wooden Tripitaka) พระไตรปิฎกแผ่นไม้ที่มีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดคือ พระไตรปิฎกของเกาหลี (Tripitaka Koreanna) เก็บรักษาไว้ที่วัดแฮอินซา สร้างสมัยพระเจ้าโกจง พ.ศ.๑๕๕๔ เขียนด้วยภาษาจีน มีทั้งหมด ๘๑,๒๕๘ แผ่น มี ๖,๕๖๘ ผูก มี ๑,๔๙๖ คัมภีร์ แต่ละแผ่นเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๔ เซนติเมตร และ ๗๐ เซนติเมตรในทางยาว ความหนาประมาณ ๒.๔-๖ เซนติเมตร ไม้ที่จะมาแกะสลักจะต้องนำไปแช่น้ำทะเล ๓ ปี จากนั้นนำไม้มาตัดเป็นแผ่นตามขนาดที่ต้องการแล้วต้มด้วยน้ำเกลือตากแห้งแล้วเคลือบด้วยสารที่ได้จากธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อความทนทาน และป้องกันปลวก มอด แมลงที่ชอบเจาะซอนไชพระไตรปิฎกชนิดนี้ทำได้ยาก ต้องมีความเพียรพยายามสูงภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์เท่านั้น

๑.๑.๕. หินอ่อน (Marble Tripitaka) การจารึกพระไตรปิฎกด้วยหินอ่อนมี ๒ ครั้งคือ ๑.การสังคายนาสมัยพระเจ้ามินดง ที่ประเทศพม่า พ.ศ.๒๔๑๔ สมัยพระเจ้ามินดง ได้โปรดให้มีการสังคายนา แล้วจารึกลง

ในแผ่นหินที่ได้เตรียมไว้ ทั้งนี้เพื่อความคงทน เป็นหลักมีทั้งหมด ๗๒๙ แผ่น จารึกเป็นอักษรพม่า ภาษาบาลี เขียนทั้งสองด้าน ประดิษฐานที่วัดกุโสดอ กรุงเทพมหานคร แต่ละแผ่นได้มีการสร้างพระเจดีย์ครอบเพื่อป้องกันจากแดดลมฝน ชาวพุทธทุกคนสามารถเข้าไปอ่านได้ทันที ๒.ฉบับของไทย สร้างไว้ที่พุทธมณฑล จำนวน ๑,๔๑๘ แผ่นเป็นภาษาบาลี อักษรไทย ประดิษฐานที่หอพระไตรปิฎก พุทธมณฑล นครปฐมจัดสร้างโดยสมาคมศิษย์เก่าวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ นำโดยสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง ชวนปัญโญ ป.ธ.๙) กรรมการมหาเถรสมาคม

๑.๑.๖. ทำด้วยกระดาษโบราณ (Ancient Paper) คือพับสา และสมุดข่อย โดยทำเป็นพับๆ ซ้อนเป็นชั้นๆ แล้วจารึกข้อความด้วยหมึกโบราณ มีปรากฏทั้งในล้านนาไทย เชียงตุง ไทยใหญ่ จีนตอนใต้ ลาว วัสดุชนิดนี้ไม่ค่อยเป็นที่นิยมเท่าใดนักเพราะเก็บรักษายาก สู้หายได้ง่าย

๑.๑.๗. เป็นรูปเล่มหนังสือ (Paper or Book Tripitaka) การพิมพ์เป็นรูปเล่มเหมือนหนังสือปัจจุบันปรากฏในสมัย พ.ศ.๒๔๓๑-๒๔๓๕ ช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดได้สร้างเป็นรูปเล่มรวม ๓๙ เล่ม เป็นปกสีเหลืองเขียนด้วยอักษรไทย ภาษาบาลี ฉบับที่มีการแปลเป็นไทย เริ่ม พ.ศ.๒๔๘๔ เป็นต้นมา ฉบับนี้นับเป็นการปฏิวัติการจัดเก็บพระไตรปิฎก เพราะจากเดิมที่ประเทศไทยมักใช้อักษรขอมในการจารึกเปลี่ยนมาเป็นอักษรไทย และใช้กระดาษแทนใบลาน

๑.๑.๘. เป็นซีดีรอม (CD-Rom Tripitaka) เมื่อนวัตกรรมก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จึงมีการเปลี่ยนรูปแบบการจัดเก็บมาเป็นรูปแบบซีดีรอม เพราะเบา ง่ายต่อการถือและการค้นคว้า ดาวันโหลดติดตั้งได้ทันที พระไตรปิฎกชนิดนี้มีหลายชนิด คือพระไตรปิฎกธรรมทาน พระไตรปิฎกฉบับฉันทสัจจะคายนาศาสนาของสถาบันวิจัยวิปัสสนา ของโคเอนก้า พระไตรปิฎกฉบับของมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น นอกจากเก็บไว้ในแผ่นซีดีรอมแล้วยังมี

รูปแบบใหม่ที่เก็บไว้ในคลาวด์ (Cloud) และระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) เมื่อจะอ่านสามารถค้นหาและอ่านได้ทันที

๑.๒ พระเถระที่มีบทบาทในการทำสังคายนา

ในยุคพุทธกาลมีพระเถระหลายรูปที่มีบทบาทในการรวบรวมพระธรรมวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ถ้าปราศจากท่านเหล่านี้แล้ว พระไตรปิฎกที่เราศึกษาจะไม่เกิดท่านเหล่านี้ คือ

๑.๒.๑.พระอานนท์ (Ananda) พระอานนท์เป็นโอรสของพระเจ้าสุกโกทนะ พระอนุชาของพระเจ้าสุทโธทนะ ออกบวชพร้อมกับเจ้าชายศากยะอื่นๆ คือ ๑.อนรุทธะ ๒.ภคคุ ๓.กิมพิละ ๔.ภททियะ ๕.อานนท์ รวมเป็น ๕ ท่านในฝ่ายศากยวงศ์ ๖.พระเทวทัต ๗.อุบาลี รวมเป็น ๗ ท่านในเบื้องต้นนั้นพระอานนท์ไม่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอุปัฏฐากหรือเลขานุการติดตามตัวพระพุทธเจ้า เพราะมีพระหลายรูปรับผิดชอบอยู่แล้ว แต่ท่านเหล่านั้น อยู่ไม่นาน ทำให้ต้องเปลี่ยนตำแหน่งนี้อยู่เรื่อย สร้างความลำบากให้กับพระศาสดาไม่น้อย คณะสงฆ์จึงตกลงประชุมกันคัดเลือกผู้จะเป็นอุปัฏฐาก จึงเลือกเอาพระอานนท์ ก่อนรับท่านขอพรพระศาสดา ๘ ประการคือ ๑.ไม่ประทานจีวรที่ประณีตละเอียดให้ข้าพระองค์ ๒.ไม่ประทานอาหารที่ประณีตให้ ๓.ไม่ให้ประทับอยู่กุฏิหรือห้องเดียวกัน ๔.ไม่พาไปที่นิมนต์ ๕.ให้พระองค์รับนิมนต์ในที่ข้าพระองค์รับนิมนต์ไว้ ๖.ถ้าข้าพระองค์นำพุทธบริษัทมาแต่ที่ไกล ขออนุญาตเข้าเฝ้าได้ทันที ๗.สงสัยเรื่องอะไรขออนุญาตถามได้ทันที ๘.พระองค์ไปแสดงธรรมที่ใด ถ้าไม่ได้ไปด้วย ต้องกลับมาแสดงให้ฟังอีกที เมื่อพระพุทธองค์สอบถามถึงสาเหตุที่ขอ พระอานนท์ตอบว่า ๔ ข้อแรกเพื่อป้องกันคนกล่าวหาว่ามารับตำแหน่งเพราะต้องการลาภสักการะ ข้อ ๕ เพื่อกันลูกค้านิมนต์เป็นถึงเลขาแต่ทำไมพระพุทธองค์ไม่อาจจะอนุเคราะห์ได้แม้เรื่องแค่นี้ ส่วนข้อสุดท้ายสำคัญที่สุด เพราะป้องกันข้อครหาว่าพระอานนท์ตามพระศาสดาเหมือนเงาแต่ไม่รู้ว่าจะพระพุทธองค์เทศน์เรื่องนี้กะใครที่ไหน